

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2020

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пашков В. М.

*д. ю. н., професор, провідний науковець
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
Національної академії правових наук України*

Для висвітлення цього питання нам необхідно проаналізувати постанови КМУ від 03.04.2019 р. № 426 «Про референтне ціноутворення деяких лікарських засобів, що закуповуються за бюджетні кошти», від 25.03.2009 р. № 333 «Деякі питання державного регулювання цін на лікарські засоби і виробу медичного призначення», від 27.09.2017 р. № 718 «Деякі питання закупівлі лікарських засобів», від 20.03.2020 р. № 224 «Про затвердження переліку лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), які звільняються від сплати ввізного мита та операції з ввезення яких на митну територію України звільняються від оподаткування податком на додану вартість», від 08.04.2020 р. № 271 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України», якою були внесені зміни, в тому числі в постанову КМУ від 20.03.2020 р. № 224 «Про затвердження переліку лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), які звільняються від сплати ввізного мита та операції з ввезення яких на митну територію України звільняються від оподаткування податком на додану вартість», з метою врегулювання питання звільнення операцій з ввезення та постачання медичних товарів, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19).

Крім того, необхідно проаналізувати наказ МОЗ України від 11.07.2019 р. № 1600 «Про деякі питання референтного ціноутворення лікарських засобів, що включені до Національного переліку основних лікарських засобів та закуповуються за бюджетні кошти», а також Податковий кодекс України та Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», який набув чинності 02.04.2020 року.

Постанова КМУ від 03.04.2019 р. № 426 встановлює, що з 01.07.2019 р. державне регулювання цін деяких лікарських засобів, що закуповуються за бюджетні кошти та

включені до визначеного МОЗ України переліку лікарських засобів, відбувається шляхом встановлення граничних оптово-відпускних цін на основі цін на лікарські засоби, зареєстровані в Республіці Польща, Словацькій Республіці, Чеській Республіці, Латвійській Республіці, Угорщині, тобто шляхом встановлення так званих референтних цін. При цьому, перелік лікарських засобів, які включені до Національного переліку основних лікарських засобів та на які встановлюються граничні оптово-відпускні ціни, формується у порядку, визначеному МОЗ України, з лікарських засобів, включених до Національного переліку основних лікарських засобів, затвердженого постановою КМУ від 25.03.2009 р. № 333, з урахуванням цін на такі лікарські засоби у референтних країнах та Україні.

Однак необхідно зауважити, що окремими положеннями Податкового кодексу України, зокрема викладених в п. 198.5 та ст. 199 ПК, встановлено ПДВ на лікарські засоби у розмірі 7%.

Зрозуміло, що в період пандемії COVID-19 постало питання зниження цін на ліки шляхом скасування цього ПДВ.

Перша спроба звільнити від оподаткування ПДВ лікарські засоби на період пандемії COVID-19 була зроблена на виконання постанови КМУ від 20.03.2020 р. № 224. Проте цікавим є те, що зазначена постанова, на той момент суперечила вимогам Податкового кодексу України. Тобто фактично цей підзаконний акт до визначеного моменту був нікчемним, враховуючи ст. 8 Конституції України щодо верховенства права. Саме нікчемність першої редакції постанови КМУ від 20.03.2020 р. № 224 і породила в подальшому законодавчі неузгодженості щодо порядку звільнення медичних товарів від ПДВ.

Суттєво ситуація змінилася лише після прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», який набув чинності 02.04.2020 р.

Між тим, у п. 8 Прикінцевих та перехідних положеннях цього закону Кабінету Міністрів України, серед іншого, було надане доручення: «розробити та затвердити перелік товарів протиепідемічного призначення, що необхідні для запобігання поширенню епідемій, пандемій, коронавірусної хвороби (COVID-19)».

Як наслідок, на урядовому порталі було оприлюднено постанову КМУ від 08.04.2020 р. № 271, якою були внесені зміни, в тому числі в постанову КМУ від 20.03.2020 р. № 224, з метою врегулювання питання звільнення операцій з ввезення та постачання медичних товарів, необхідних для здійснення заходів, спрямованих

на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19).

Постанова КМУ від 08.04.2020 р. № 271 набула чинності 15.04.2020 р. після її офіційного оприлюднення в газеті «Урядовий кур'єр» № 72 від 15.04.2020 р. У цілому порядок оприлюднення як вищезазначеного закону, так і цієї постанови відповідає як Конституції України, зокрема статтям 57, 94, 102, так і Указу Президента України «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності».

У постанові КМУ від 08.04.2020 р. № 271, по-перше, був оприлюднений Перелік лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, необхідних для здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), які звільняються від сплати ввізного мита та операції з ввезення яких на митну територію України звільняються від оподаткування ПДВ, і яким фактично доповнено Перелік постанови КМУ від 20.03.2020 р. № 224 новими позиціями лікарських засобів тощо.

По-друге, повністю оновлена редакція постанови КМУ від 20.03.2020 р. № 224 відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30.03.2020 р.

Таким чином, з одного боку, нікчемний Перелік медичних товарів, оприлюднений в постанові КМУ від 20.03.2020 р. № 224, доповнений легальним Переліком з постанови КМУ від 08.04.2020 р. № 271.

Тут і виникає колізія щодо первинної редакції Переліку в частині його легітимності. Проте будемо вважати, що оновлення редакції постанови КМУ від 20.03.2020 р. № 224 з посиланням на вищенаведений Закон, в тому числі в частині внесення змін та доповнень до Податкового кодексу України, і є тим моментом, який її легалізує, але лише з 15.04.2020 р.

Це означає що, по-перше, органи державного контролю, зокрема Державної фіскальної служби та Антимонопольного комітету України, мають право вимагати дотримання Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» з урахуванням Переліку, викладеного в оновленій постанові КМУ від 20.03.2020 р. № 224, лише з 15.04.2020 р.

По-друге, за новелою Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних

гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», операції з постачання на митній території України після 15.04.2020 р. раніше ввезених, необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій коронавірусної хвороби (COVID-19), перелік яких визначено КМУ, звільняються від оподаткування незалежно від того, коли відбулося їх ввезення на митну територію України, – до 15 квітня 2020 р. чи після такої дати.

По-третє, звільнення від оподаткування ПДВ застосовується до постачання як товарів вітчизняного виробництва, так і тих, що ввезені на митну територію України. Головним критерієм є факт зазначення відповідного товару, який постачається, у Переліку, затвердженому постановою КМУ від 20.03.2020 р. № 224.

По-четверте, у разі здійснення звільнених від оподаткування ПДВ операцій відповідно до п. 71 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України положення п. 198.5 та ст. 199 Податкового кодексу України застосовуються, а податкові зобов'язання відповідно до вказаних пунктів не нараховуються. Це означає, що платник податку, який здійснює постачання товарів, що підпадають під дію звільнення, не втрачає «вхідний» ПДВ лише через запровадження тимчасової норми.

Отже, такий платник зберігає право на визнання податкового кредиту на суми ПДВ, сплачені при імпорті товарів з Переліку, затвердженого постановою КМУ від 20.03.2020 р. № 224, при їх придбанні, або у складі товарів (робіт, послуг), які використані у виробництві зазначених товарів (для виробника).

Крім того, виникає питання щодо витрат при здійсненні закупівель за державні кошти лікарських засобів, які внесені в Перелік в постанові КМУ від 20.03.2020 р. № 224, у разі якщо цей Перелік збігається з Національним переліком основних лікарських засобів, на які встановлюються граничні оптово-відпускні ціни.

Аналіз вищезазначених нормативно-правових актів, щодо референтного ціноутворення лікарських засобів, свідчить про те, що в жодному розрахунку мова не йде окремо про ПДВ. Хоча при встановленні референтних цін враховуються країни, у яких різне ставлення до оподаткування лікарських засобів ПДВ. Це, на нашу думку, є недоліком. Тобто, в зв'язку з неузгодженістю Національного переліку основних лікарських засобів, що закуповуються за бюджетні кошти, а також Переліку медичних товарів, звільнених від ПДВ, будь-яка економія державних коштів відсутня. У такому випадку головне для сторін договірних відносин, в тому числі Національної служби здоров'я України, це відсутність посилення на ПДВ.